

DEELgenoot

Periodiek van de Historische Kring Blaricum

NUMMER 99

ZOMER 2022

Agenda 2022

- 8 januari t/m 21 augustus
Expositie tekeningen van W.G.F. Oversteegen
- Zaterdag 27 en zondag 28 augustus
De Blaricumse Ateliërdagen
Openingstijden: 11.00-17.00 uur
- 29 augustus t/m 24 september
Expositie schilderijen van Cees Wijsman en Joep Vos
- Zaterdag 1 oktober
Dorpswandeling o.l.v. gids Frans Ruijter
Vertrek bij de Kring om 14.30 uur
Leden gratis, niet-leden € 3,-
- 1 oktober t/m 31 december
Expositie schilderijen uit het depot van de gemeente Blaricum
- Woensdag 12 oktober
Erfgooiërslezing door Frans Ruijter
Aanvang 14.30 uur

Locatie van alle activiteiten:
onderkomen HKB, Brinklaan 4A

Actuele informatie vindt u op
www.historischekringblaricum.nl

De tentoonstellingen worden gehouden bij de Historische Kring Blaricum aan de Brinklaan 4A. Ze zijn te bezichtigen woensdags van 14.00-16.00 uur en zaterdag van 14.00-16.00 uur. De toegang is gratis**.

**Voor alle activiteiten van de Kring geldt dat deze gratis zijn voor leden en dat we aan niet-leden een bijdrage vragen van € 3,- (tentoonstellingen uitgezonderd). Om verzekerd te zijn van een plaats bij een lezing en/of dorpswandeling is het noodzakelijk u van tevoren op te geven, bij voorkeur per e-mail: secretaris@hkbblaricum.nl

VOORPAGINA: *De ijsbaan en openluchttheater Rust Wat aan de Schapendrift was een werkeloosheidsproject in de crisisjaren. Het ontwerp is van tuinarchitect D.F. Versteeg.*

DEELgenoot 99

Zomer 2022

Inhoudsopgave

Van Bestuurszijde.....	2772
IN MEMORIAM: Paula Anink-van der Lubbe en Maria Boersen	2775
D.F. Tersteeg, tuin- en landschapsarchitect	2776
Landhuis 'Orion' Blaricum door bominslag verwoest.....	2786
UIT EIGEN COLLECTIE: Toon de Jong.....	2792
Pater Bart Krijnen	2794
Nieuwe aanwinsten	2802
De imkerij in Blaricum en omgeving door de eeuwen heen	2804
De bronzen Erfgooiersboom.....	2814

Bestuur

<i>Voorzitter:</i>	J.A.M. Vos, Driftlaan 35
<i>Secretaris:</i>	P. Klaver, Tweede molenweg 16
<i>Penningmeester:</i>	P.M.A. van den Breemer, Schoolstraat 2
<i>Leden:</i>	R.P. Machielse, G.H. Machielse, W. van 't Hull
<i>Ere-leden:</i>	W.J.A. Visser, A.J.G. Lindeman
<i>Leden van verdienste:</i>	J. Goes, G.H. Machielse, R.P. Machielse

Redactieadres: Brinklaan 4A, 1261 ER Blaricum

E-mail: redactie@hkblaricum.nl

Vormgeving: Ton Hartong

IBAN: NL76 RABO 0308 4257 07

ISSN 2213-2309

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Op 14 mei jl. bestond de Historische Kring Blaricum precies 40 jaar. Ter gelegenheid van dit jubileum hebben we het boek 'Vijftig Winters over Blaricum' van de architect/tekenaar W.G.F. Oversteegen uitgegeven. Op die dag was om 11.30 uur de feestelijke presentatie.

Na ontvangst van de genodigden met koffie en gebak hield de voorzitter een uiteenzetting over hoe deze uitgave tot stand was gekomen. Daarna werd het eerste

Overhandiging van het eerste exemplaar van het boek 'Vijftig winters over Blaricum' aan Hubert Oversteegen, kleinzoon van W.G.F. Oversteegen, door HKB voorzitter Joep Vos. Foto: Peter van Rietschoten

exemplaar overhandigd aan kleinzoon Hubert Oversteegen. In zijn dankwoord memoreerde hij hoe zijn grootvader te werk was gegaan en destijds ijverde dat de 82 tekeningen voor een zo groot mogelijk publiek toegankelijk moesten zijn na zijn overlijden in 1959.

Ook dankte Hubert vormgever Ton Hartong voor de prachtige lay out van het boekwerk. Bovendien dankte hij de sponsors AH Blaricum, Stichting Promotie Blaricum en Voorma en Walch Makelaardij voor hun gulle financiële bijdrage. Vervolgens was er nog een gezellig samenzijn met een drankje.

Hubert Oversteegen, kleinzoon van de auteur van het boek 'Vijftig winters over Blaricum'.
Foto: Peter van Rietschoten

Vanaf 14.00 uur die dag konden de leden tegen inlevering van de Ansichtkaart met de afbeelding van Johanna en Nico de Gooier een gratis exemplaar in ontvangst nemen. Daar is in de eerste paar weken flink gebruik van gemaakt. Tot nu toe hebben meer dan 260 leden hun boek opgehaald. Echter, nog zo'n 300 leden moeten zich nog melden voor hun gratis boek. Elke woensdag- en zaterdagmiddag van 14.00-16.00 uur heeft u nog de mogelijkheid om uw boek op te halen.

Dorpswandeling

Op zaterdag 1 oktober zal er weer een dorpswandeling onder leiding van Frans Ruijter plaatsvinden. Al wandelend vertelt hij over dorpsbewoners, huizen en straatjes van ons dorp. U kunt zich aanmelden via onze website of telefonisch 06-23154976.

Tentoonstellingen

Tot en met zaterdag 20 augustus zijn de 82 tekeningen van W.G.F. Oversteegen te bezichtigen bij de Kring.

Op **zaterdag 27 en zondag 28 augustus 2022** zijn de **Blaricumse Atelierdagen**.

In ons onderkomen exposeren Cees Wijsman en Joep Vos hun werk. Wijsman schildert veelal havengezichten in aquarel en

Schilderij door Cees Wijsman.

Vos rechtlijnige veelkleurige acrylschilderijen. Na de Atelierdagen blijft hun werk te bewonderen tot en met zaterdag 24 september.

Schilderij door Joep Vos.

De gemeente Blaricum is in het bezit van een behoorlijk uitgebreide collectie schilderijen die opgeslagen zijn in de kelder van het gemeentehuis in Laren. We zijn in gesprek geraakt met het comité dat de collectie beheert. Daaruit is voortgevloeid dat de Kring gaat exposeren uit die collectie. In eerste instantie gaat het om een **vijftigtal schilderijen van Blaricumse boerderijen** die in wisselende samenstelling te zien zullen zijn vanaf 1 oktober. Openingstijden zijn: woensdagen en zaterdagmiddag van 14.00-16.00 uur.

Midzomerfeest

Op zaterdag 25 juni jl. hebben we deelgenomen aan het midzomerfeest dat georganiseerd was door de Blaricumse Rotary Centaurea afdeling. In onze kraam waren de boeken te koop die we in de afgelopen jaren hebben uitgegeven. Een behoorlijk aantal personen kwam ons bezoeken en hebben het één en ander aangeschaft. Met de opbrengst steunden we de stichting Anne-bo.

Het bestuur wenst u veel leesplezier.

In memoriam

Paula Anink-van der Lubbe

1924 – 2022

Paula, echtgenote van Bob Anink, één van de oprichters van de Historische Kring Blaricum, was bij ons jarenlang werkzaam bij de klederdrachtgroep. Ze was meer dan 30 jaar in dienst van Maison de Bonneterie in Amsterdam. Via haar kregen we de beschikking over diverse paspoppen en pasvormen om onze klederdrachten te showen. Haar jarenlange ervaring bij het in elkaar zetten en kleden van deze poppen kwam haar bij de Kring goed van pas.

Voor de Historische Kring was ze een zeer gewaardeerde medewerkster.

Maria Boersen

1953 – 2022

Maria Boersen is zeer waardevol voor onze vereniging geweest. Ondanks haar druk bezette leven wist ze veel tijd en energie in het wel en wee van de Kring te steken. Zo was ze zeer betrokken bij de werkgroep 1840 en een juweel was het uitkomen van haar boek over de Koloniën. Ze was geruime tijd voorzitter van de vereniging 'Tussen Vecht en Eem' en zat in het bestuur van de Stichting 'Stad en Lande'.

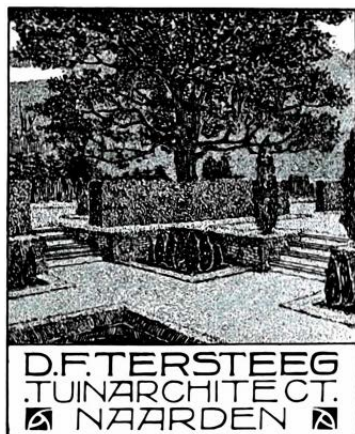
Voor ons periodiek de *DEELgenoot* schreef ze regelmatig zeer in detail uitgewerkte artikelen. Gedurende de laatste twee jaar was ze een zorgvuldig lid van de kascommissie. We zijn haar veel dank verschuldigd voor het vele werk dat ze voor de Kring gedaan heeft en zullen haar node missen.

D.F. Tersteeg, tuin- en landschapsarchitect

*Zijn plaats in de Nederlandse tuinarchitectuur
en zijn activiteiten in Blaricum*

door A.P. Kooyman-van Rossum

Voor de bewoners van Blaricum zijn de ijsbaan aan de Schapendrift en het park, hoek Noolseweg-Piepersweg bij de Hervormde kerk bekende plekken. Weinig mensen weten echter dat het park en de ijsbaan in de dertiger jaren van de vorige eeuw ontworpen zijn door tuinarchitect D.F. Tersteeg.

Ex libris van D.F. Tersteeg.

wende tuinstijl – de zogenaamde Nieuw Architectonische tuinstijl – dat hij in de annalen van de Nederlandse tuinhistorie vermeld zal blijven.

Dirk Frederik Tersteeg (1876 - 1942)

D.F. Tersteeg werd in 1876 in Amsterdam geboren. De familie Tersteeg verhuisde in 1891 naar het landelijke Bussum, waar Dirk onder de indruk kwam van de vele kwekerijen op de voormalige zanderijen van Naarden en Bussum. Aanvankelijk zou Tersteeg zich verder bekwamen in de bouw – zijn vader was aannemer – maar de tuinbouw trok hem meer. Hij volgde een tuinbouwopleiding in Amsterdam die werd afgesloten met een praktijkperiode bij de toen zeer bekende rozen- en boomkwekerij van A.G. van Rossem te Naarden. Om zijn kennis verder te verbreden werkte Tersteeg enige jaren op kwekerijen in Engeland, Duitsland en Frank-

rijk. Terug in ons land heeft hij met zijn broer een kwekerij opgezet in Naarden. Na diens vertrek naar Canada is hij alleen doorgegaan en ook in de latere jaren, toen het ontwerpen de overhand nam, heeft Tersteeg deze kwekerij voor eigen gebruik aangehouden. Verrijkt met zijn buitenlandse ervaringen is Tersteeg

Dirk Frederik Tersteeg.

zich steeds meer in de tuin- en later ook in de landschapsarchitectuur gaan specialiseren en wel in de opkomende 'Nieuw Architectonische' ontwerpstyl.

Dat Tersteeg in Naarden woonde heeft er zeker toe bijgedragen dat hij juist in het Gooi steeds meer opdrachten kreeg van particulieren en Gooise gemeentebesturen. In vergelijking met de andere Gooise gemeenten kreeg hij in Blaricum, toen nog hoofdzakelijk een boerendorp, weinig opdrachten. Maar gezien het zeer uiteenlopende karakter van zijn Blaricumse werkzaamheden is het interessant daar eens over te schrijven en de lezer tegelijkertijd kennis te laten nemen van een stukje plaatselijke geschiedenis. Ondanks de snel veranderende 'trends' in de tuinaanleg en de enorme bouwactiviteiten verkeren na 70 à 80 jaar nog steeds enige door Tersteeg ontworpen tuinen in redelijke tot goede staat. In het Gooi zijn zelfs drie particuliere tuinen van hem op de provinciale tuinmonumentenlijst geplaatst. Een duidelijk, voor ieder toegankelijk voorbeeld van de Nieuw Architectonische tuinstijl ligt in Bussum: het twee hectare grote Bilderdijkpark met 't Mouwtje bij de Brediusweg / Burgemeester 's Jacobslaan. Een ontwerp van Tersteeg uit 1927. Verschillende kenmerken van de nieuwe tuinstijl zijn daar te vinden: rechte lijnen, symmetrische aanleg van terrassen, trappen, pergola's, waterpartij, gemetselde bloembakken en banken, de paden geplaveid met vierkant en rechthoekig gezaagd natuursteen, gazons, perken met veel rozen en andere planten en bijzondere bomen zoals een tulpenboom, een Japanse ceder, een nootka- en een moerascipres.

Vijver en plantsoen bij de Burgemeester 's Jacoblaan in Bussum. Het basisplan is ontworpen door D.F. Tersteeg.

Ontstaan en ontwikkeling van de Nieuw Architectonische tuinstijl

De Nieuw Architectonische tuinstijl werd voorafgegaan door de bekende Engelse landschapsstijl met slingerende paden met mooie vergezichten tussen de groene boomcoulissen door. In de 19e eeuw groeide de behoefte aan meer kleur, dus meer bloemen, bloeiende struiken en meer bloemperken rondom het huis. Zo ontwikkelde zich aarzelend een nieuwe tuinmode, die vanaf 1850 vooral in Engeland werd toegepast in tuinen voor ‘nieuwe rijken’. Dat waren o.a. de fabrieksdirecteuren die zich door de ontwikkeling van de industrie een onder architectuur gebouwd huis omringd door een flinke tuin konden gaan permitteren. Daar lag de bakermat van de experimenten op het gebied van de architectuur en de tuinarchitectuur. Eén van de nieuwe uitgangspunten voor de tuin was te trachten, huis en tuin visueel en letterlijk meer naar elkaar toe te laten groeien; samen meer een eenheid te laten worden. Deze ontwikkeling bracht met zich mee, dat intensief overleg tussen architect en tuinarchitect gewenst was. Na jarenlange discussies in Engeland tussen de verschillende ontwerpstromen ontwikkelden Edwin Lutuyens (1869-1944), architect en Gertrude Jekyll (1843-1932) tuinarchitect, beide aanhangers van de Engelse ‘Arts en Craft’ beweging, gezamenlijk een bruikbare

combinatie van een meer formele, functionele en architectonische richting en de, mede door Jekyll aangehangen, meer natuurlijke stroming in het tuinontwerpen. Dit samengaan van opvattingen heeft zich tenslotte uitgekristalliseerd tot de stijl die tegenwoordig bekend staat onder de naam 'Nieuw Architectonische' tuinstijl.

De tuinarchitectuur in Nederland na 1900

In Nederland kwam de industriële revolutie pas na 1880 goed op gang. Daardoor ontstond hier ook aanmerkelijk later een groep mensen die buiten de stad een onder architectuur gebouwd huis met tuin konden bekostigen. In die periode verschijnen, ook in het Gooi, nieuwe landhuizen waar de tuinen, weliswaar aangepast aan de Hollandse omstandigheden, in de Nieuw Architectonische tuinstijl worden aangelegd. Na Engeland beginnen in Nederland dan pas verhitte discussies over de voors en tegens van de nieuwe trend. Verschillende tuinarchitecten, waaronder de jonge Tersteeg, waren dadelijk enthousiast over de nieuwe opvattingen. Voor Tersteeg was het eigenlijk, door zijn vroege verblijf in Engeland al een bekend verhaal. Hij is van verschillende tuinarchitecten overigens degene geweest die de nieuwe ontwerpstyl door de jaren heen het meest consequent heeft gehanteerd.

Activiteiten van D.F. Tersteeg in Blaricum

Zo ver als tot nu toe bekend is, heeft Tersteeg in Blaricum voor drie particulieren een tuin ontworpen en wel voor 'Engerhoogt', 't Witzand', en 'De Korenschoof'.

• Engerhoogt

Huize 'Engerhoogt', Englaan 10, is gebouwd in 1918. Van de oorspronkelijke tuinaanleg is helaas niet veel overgebleven. De voor- en achtertuin zijn in de loop der jaren heel erg veranderd. Als restant van het oorspronkelijke plan resteert alleen aan de straatkant het voor het huis gelegen terras met een keermuurtje en een paar trappen die naar de lager gelegen voortuin leiden. De naam 'Engerhoogt' doet zijn naam eer aan, want het hooggelegen huis heeft een prachtig uitzicht over de Eng.

• 't Witzand

In 1921 werd deze kapitale villa, compleet met toren, door architect E. Cuypers aan de Naarderweg gebouwd voor de familie Boissevain. Ruimte en zichtlijnen werden gecreëerd door hetopenhakken van het daar aanwezige bosperceel.

Luchtfoto villa 't Witzand in Blaricum.

Vanuit de toren had men een wijds uitzicht over de heide, Zuiderzee, Blaricum en de verder gelegen dorpen. Oudere Blaricummers zullen zich zeker nog de klanken van het carillon herinneren, wanneer de heer Boissevain zondags het carillon in de toren bespeelde en de klokken tot ver in het dorp te horen waren. E. Cuypers (1859 – 1927) was een neef van de bekende P.C.J. Cuypers, architect van verschillende Gooise kerken. Eduard Cuypers had in Amsterdam een

‘Atelier voor Decoratieve kunst’, waar niet alleen decoratieve elementen voor bouwwerken werden ontworpen maar ook meubels, lampen en andere decoratieve elementen. Cuypers sloot met zijn ‘Nieuwe kunst’ aan bij de ideeën van de Engelse ‘Arts en Craft’-beweging. Aangezien Tersteeg al parallelle opvattingen in zijn tuin-

Mevr. Boissevain in de tuin van villa 't Witzand in Blaricum.

architectuur verwerkte, vormde hij met Cuypers een goed duo voor het project 't Witzand. Helaas is deze luthof zo goed als verdwenen. Het grote landhuis is in 1943 grotendeels door brand verwoest en vervangen door een kleinere villa. De bijbehorende gronden zijn deels verkaveld en met een tiental huizen volgebouwd. Het carillon was voor die tijd al veiliggesteld en verhuisd naar kasteel Nyenrode in Breukelen, waar het nog steeds is. Op het resterende, zwaar verwaarloosde en vervallen parkgedeelte zijn jaren geleden de voormalige open stukken volgeplant met kerstbomen.

Maar door overgebleven resten van de oorspronkelijke beplanting van bijvoorbeeld hulsthagen, en vroegere solitaires als rode kastanje, Japanse cedar, tulpenboom, lindebomen, seringenstruiken en enige rode beuken is een voorstelling te maken hoe de tuin van 't Witzand er vroeger uit gezien moet hebben. Ook de nog her-

Villa 't Witzand in Blaricum. Tuinontwerp door D.F. Tersteeg.

kenbare padenstructuur en kleine hoogteverschillen helpen bij de oriëntatie. Een zwaar gehavende beukenlaan vormt aan de kant van de Tafelberg nog steeds de grens van het gebied. Op bewaard gebleven luchtfoto's zijn kenmerken van de Nieuwe Architectonische tuinstijl te traceren waaronder: verschillende deeltuinen, rechtlijnigheid, symmetrie, bloeiende struiken en planten, vijver en zwembad, hoogteverschillen, gerichtheid op de zon, het huis omringende tuinaanleg, voorplein zichtlijnen van het huis uit en het omsloten zijn door bospartijen.

• De Korenschoof

In 1923 kwamen huis en tuin 'De Korenschoof' tot stand. Hun lot is droef te noemen. Als herinnering aan de tuin en huis is een mooie blauwdruk uit 1923 gespaard gebleven, maar tuin en huis zijn verdwenen door herinrichting van de gehele kavel.

Waar villa 'De Korenschoof' in Blaricum heeft gestaan is ons onbekend. Als opdrachtgever wordt in een document de naam Holm genoemd.

Park van burgemeester Klaarenbeek in Blaricum.

• **Het parkje van burgemeester Klaarenbeek**

Nu komen twee projecten uit de dertiger jaren aan de beurt en is het moment gekomen om terug te keren naar het begin van dit artikel, en wel naar het parkje aan de Piepersweg en de IJsbaan. Hoewel Tersteeg zich daar niet heeft kunnen uitleven in de tuinstijl die hem het liefste was, zijn het wel twee projecten die de moeite waard zijn om genoemd te worden. Op voorstel van burgemeester Klaarenbeek heeft Tersteeg bij de kerk roggevelden getransformeerd in het nu nog bestaande parkje met het grote gazon en de verschillende struik- en coniferenformaties. Opvallend zijn daar de solitaire (vruchtloze) kastanjabomen met hun wonderlijke verticale takkengroei. Na de realisering van het park, dat geflankeerd werd met bossages en solitaire bomen, kon de burgemeester vanuit zijn ambtswoning aan de Bussummerweg 2 genieten van een wijd uitzicht op de Hervormde kerk, de kern van het oude dorp en korenvelden.

Nadat het park gereed was gekomen, had burgemeester Klaarenbeek in de huldigingsbrief voor de 60e verjaardag van Tersteeg in 1936, niets dan lovende woorden voor de ontwerper van het intieme parkje bij de kerk. In die brief schrijft hij dan ook: *“Ik ben er van overtuigd dat gij als landschapsarchitect tot de eerste in den lande behoort. Van harte wensch ik u nog vele jaren van gelukkig en schoonen arbeid toe”*. Deze lof geldt niet alleen het bescheiden parkje, want uit

de brief blijkt, dat de burgemeester Tersteeg goed kende en ook op de hoogte was van vele andere projecten van de tuinarchitect.

• De Ijsbaan

In de dertiger jaren braken de crisisjaren aan en staken werkeloosheidsproblemen de kop op. Om iets te doen aan de voor velen moeilijke omstandigheden werden in het kader van de gesubsidieerde werkverschaffing verschillende projecten uitgevoerd, waaronder speciaal werken die de gemeenschap ten goede konden komen. En zo werd in Blaricum aan het gemeentebestuur een voorstel gedaan via de werkverschaffing aan de Schapendrift een ijsbaan te laten graven. Ook het ontwerp bureau van Tersteeg ontkwam niet aan een slappe tijd en men was blij in overgeschoten tijd voor de Gemeente Blaricum een tekening voor de ijsbaan, de beplanting en het hekwerk te kunnen maken. Het is te curieus om hier niet enige getallen uit de begroting te melden.

Openluchttheater met vijver en eiland bij 'Rust Wat' in Blaricum.

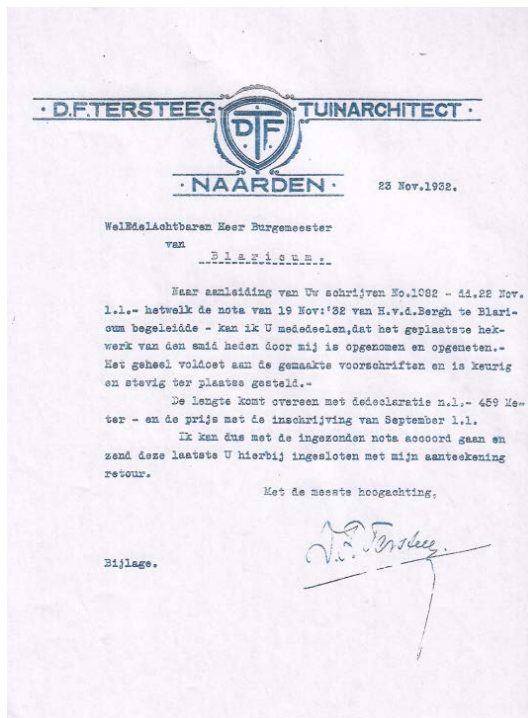
Uit het voorstel aan de gemeenteraad van Blaricum van 27 augustus 1932 betreffende het aanleggen van een ijsbaan:

Volgens het plan van D.F. Tersteeg zal het aan de gemeente in eigendom toebehorend terrein, thans bouwland, bekend onder de naam 'De Groene Gerrit' ter diepte van gemiddeld 1.25 meter worden uitgegraven. Bij den opzet van het plan is er van uitgegaan, dat men een doorlopende baan dient te verkrijgen. De breedte daarvan zal omstreeks 30 m. zijn, terwijl het middengedeelte van de baan zal kunnen worden ingericht als z.g. krabbelbaan, die dan ook nog een totale breedte van omstreeks 40 m. zal hebben. De gehele ijsbaan zal omstreeks 12.000 m² groot zijn en het hart van haar buitenbaan een omtrek hebben van omstreeks 300 m. Naar verwachting zal met het werk een aantal van omstreeks 3.400 arbeidsdagen gemoeid zijn en zal een aantal van 20 tot 30 werklieden daar 5 à 6 maanden arbeid vinden. Volgens bovenbedoelde begroting zullen de uit te betalen arbeids-

lonen een bedrag van bijna fl. 12.000.- belopen. De totale kosten zijn geraamd op fl. 14.375.-. 'Indien Uwe vergadering met dit voorstel accoord gaat, ligt het in ons voornemen om bij de uitvoering van het werk, naast grondwerkers, ook andere werkloozen toe te laten. Het maximum der uurloonen ware daarbij te stellen op 45 cent. Bij 45 arbeidsuren per week zou het loon dan bedragen fl. 20,25'.

Ook bij de ijsbaan is samenhang te bespeuren tussen het werk van architect Th. Rueter en tuinarchitect Tersteeg. Na enige discussie met de schoonheidscommissie over het ontwerp van Rueter voor de 'kiosk met bestuurskamer', werd het gebouwtje met terras en trappen naast de ijsbaan neergezet. Van het uitgegraven zand werd een dijkje om de ijsbaan opgeworpen. Dit dijkje heeft zijn nut bewezen toen tijdens de Tweede Wereldoorlog het daarin gegraven tunneltje als schuilplaats voor onderduikers diende. De plek die voor de ijsbaan gekozen werd, bleek niet de beste te zijn, want door de zeer beschutte ligging van de baan duurt het altijd

heel lang, voor het ijs een betrouwbare dikte heeft. Door het eilandje, de verwildering van de oever en de omgeving is het specifieke karakter van een ijsbaan verloren gegaan en kan de huidige eigenaar terecht spreken over zijn aan een idyllisch 'bosmeer' gelegen restaurant. Ondanks alle uitbreidingen die in de loop der jaren aan de oorspronkelijke kiosk van 'Rust Wat' zijn gepleegd is de oervorm nog steeds te herkennen. Samen met de ijsbaan vormt het een cultuur-historisch complex en een attractieve plek voor de Blaricumse gemeenschap.

Brief inzake geleverd hekwerk smederij H. v.d. Bergh.

Dirk Frederik Tersteeg (Amsterdam, 17 februari 1876 – Naarden, 5 december 1942) was een Nederlands tuin- en landschapsarchitect. Een aantal door hem ontworpen tuinen en parken zijn op de rijksmonumentenlijst gekomen.

Dirk Frederik Tersteeg werd 17 februari 1876 te Amsterdam geboren als tweede kind van een gezin met zes kinderen. Vader J.G. Tersteeg, timmerman en later makelaar en aannemer, was gehuwd met M.E.A. Antonijsen.

De bezigheden van zijn vader heeft bij Dirk zeker de algemene belangstelling voor architectuur gestimuleerd. In 1891 verhuist het gezin Tersteeg uit de stad naar 'buiten', naar Naarden en maakt Dirk kennis met een landelijke omgeving van weiden, kwekerijen, bos en heide. Hij raakt vooral gefascineerd door de boomkwekerijen, grotere en kleinere, die op de afgegraven gronden rond Naarden zijn gevestigd. En zo besluit de jonge Tersteeg zich na zijn H.B.S.-tijd niet, zoals zijn vader deed, toe te gaan leggen op de bouwkunde maar zich in de tuinkunde te gaan verdiepen.

Voor de theoretische kennis van deze branche bezoekt hij twee jaar de tuinbouw school Linnaeus te Amsterdam. Daarna volbrengt hij in Naarden zijn anderhalf jaar durende praktijkperiode op dé rozen- en fruitboomkwekerij van G.A. van Rossem aan de Huizerstraatweg.

Voor het opdoen van nog meer ervaring werkt hij daarna in Engeland, op een rozenkwekerij in Trier (Duitsland) en in Frankrijk op een boomkwekerij te Orléans.

Na zijn terugkomst vestigt Dirk zich in 1898 als zelfstandig boomkweker te Naarden op de kwekerij die daarvoor eigendom was van burgemeester Wesseling aan de Lambertus Hortensiuslaan 1. Aanvankelijk leidt Tersteeg de kwekerij samen met zijn broer Jan Georg, maar na diens emigratie zet hij de zaak alleen voort.

Tot zijn ontwerpen behoren:

- het Broersepark (later zo genoemd, oorspronkelijk Wandelpark) in Amstelveen
- de tuinen van Kasteel de Hooge Vuursche in Baarn
- het Stadspark in Sittard en het Burgemeester Damenpark in Geleen.
- de tuin van Kasteel Vlieg in Ulestraten
- de tuin van buitenplaats 'De Konijn' te Lunteren
- het Wantijpark in Dordrecht
- het Jan Jurrissenplantsoen ('Meertje van Vlek') in Naarden
- het basisplan voor de villawijk Brediuskwartier in Bussum

In zijn woonplaats Naarden is de Dirk Tersteeglaan naar hem genoemd.

Bron: Wikipedia

Landhuis 'Orion' Blaricum door bominslag verwoest

Twee doden zijn te betreuren

BLARICUM. In de nacht van zaterdag op zondag om 12 uur is Blaricum en Laren opgeschrikt door het geluid van een geweldige explosie, die kennelijk afkomstig was van een bominslag.

Politie en luchtbeschermingsdiensten zowel van Laren als van Blaricum traden direct informatief op en het bleek, dat inderdaad een of meer bommen waren ingeslagen ergens bij de grens van Laren. De politie van Laren had de plaats des onheils ontdekt. Het bleek te zijn het landhuis 'Orion', bewoond door prof. dr. R. Weitzenböck.

Onmiddellijk waarschuwde de Larense politie de luchtbeschermingsdienst van Blaricum en de politie aldaar, want het genoemde landhuis ligt op Blaricums grondgebied.

De door een bombardement in de nacht van 5 oktober 1940 om 23.45 uur verwoeste villa 'Orion' aan de Melkweg 13 in Blaricum.

Dat men niet direct ontdekt had waar de bom was ingeslagen, is te wijten aan de omstandigheid, dat hoewel het huis geheel verwoest is, er geen brand ontstond. De torenwachten van zowel Blaricum als van Laren meldden een bominslag of neerstortend vliegtuig ergens buiten de gemeente. Een oriënteringspunt in de duisternis was er niet. Eenmaal ontdekt, zijn toen in allerijl de verschillende hulpdiensten uitgerukt en ook de brandweer werd naar de Melkweg gedirigeerd. Men begrijpt, hoe moeilijk het voor deze diensten was om in de stikdonkere nacht zo snel mogelijk naar dit afgelegen punt te komen. Toen men er aankwam, kon men bij het schijnsel van zaklantaarns zien wat er gebeurd was. Het dak en de zolder van het huis waren afgerukt en naar voren gesmeten, zodat de ingang tot de villa totaal was versperd.

De mannen van de hulpdienst en de brandweer, o.l.v. commandant W. Bartels, hebben zich een weg gebaan door het eiken hakhout rechts van de ingang en zo kwamen ze voor een totaal verwoest huis te staan. Met koortsachtige ijver is men begonnen het puin op te ruimen, door een ketting te vormen en elkaar zo de brokstukken aan te geven. Zo kwam er een mo-

Door de bominslag moesten de hulpdiensten zich een weg banen door het hakhout om villa 'Orion' aan de Melkweg 13 in Blaricum te bereiken.

gelijkheid om het huis verder te benaderen. De mannen moesten werken bij het schijnsel van elektrische zaklantaarns en als er vliegmachines over kwamen, hetgeen nog steeds gebeurde, klonk het bevel: lichten uit. Men begrijpt hoe moeilijk dit werk was.

De eerste die getuige was van de ravage die was aangericht was de heer F. Greve, de achterbuurman van prof. Weitzenböck. Hij kwam laat uit de schouwburg in Hilversum en toen hij nabij Laren fietste hoorde hij de bominslag, doch wist niet te bepalen waar het was. Toen hij met zijn echtgenote in de buurt van de Mauvevijver kwam, zagen zij een man op het fietspad liggen. Dit bleek de heer W. Hulsebos, Mauvezand 33, die door een granaatscherf aan het been was getroffen.

De heer Greve heeft ijlings de politie en de garage van Van Amersfoort opgebeld. Met een auto is de heer Hulsebos toen naar huis gebracht.

Thuis gekomen hoorde de heer Greve achter zijn tuin iemand om hulp roepen. Het bleek prof. Weitzenböck te zijn, die in het puin bekneld zat. Hij is bevrijd kunnen worden en had zelfs geen verwondingen opgelopen. Ook het dienstmeisje, dat door de explosie naar buiten was geslingerd, is er met onbeduidende kwetsuren afgekomen.

Twee doden

Grote onzekerheid was er echter over het lot van Mevr. Weitzenböck-Rainer en de oudste zoon ir. Richard Weitzenböck. Met inspanning van alle krachten hebben de mannen van de opruimingsdienst en andere leden van de luchtbescherming onder leiding van de heren Kruize en Kaarsgaren, getracht hen te vinden. Het eerst werd de zoon gevonden; het bleek, dat deze uit zijn slaapkamer was geslingerd en terzijde van het huis in het bos lag met een gapende hoofdwond. De levensgeesten waren reeds geweken. Hij is waarschijnlijk op slag gedood.

De volgende dag (6 oktober 1940) wordt de enorme schade aan villa 'Orion' pas goed duidelijk.

Mevrouw Weitzenböck was niet te vinden. Systematisch heeft men gezocht en puin weggeruimd, zeer voorzichtig te werk gaande, doch men vond aanvankelijk niets. Eerst tegen 6 uur in de morgen werd een spoor gevonden dat zou kunnen wijzen op de nabijheid van een menselijk lichaam onder het puin. De heer dr. Gribling werd verzocht nu de leiding te nemen van het verdere opsporingswerk en men vond toen inderdaad onder de vloer van het huis het deerlijk verminkte lijk van mevr. Weitzenböck. Met de ziekenauto van Van Amersfoort zijn de beide ontzielde lichamen naar het lijkenhuisje van het St. Jans Ziekenhuis vervoerd.

De materiële verwoesting

Uit het ingestelde onderzoek is gebleken dat er door de vlieger vier bommen waren uitgeworpen. In het Mauvebos op de hoek van het Grenslaantje heeft de eerste een diepe trechter geslagen en enkele bomen ontworteld. De tweede is terecht gekomen rechts in de tuin vlak naast de garage van 't Länhus'. Deze garage is danig gehavend; stukken zijn uit de muur geslagen en natuurlijk bleef geen ruit heel. Het mag een wonder heten dat de 9-jarige Mattha Westenek, die op de bovenverdieping van de garage sliep, ongedeerd door haar vader kon worden opgenomen en weggebracht.

De derde bom sloeg midden in de villa 'Orion' en de uitwerking was ontzettend. Het gehele huis, uitgezonderd de muziekkamer in de rechtervleugel, werd verwoest. Vrijwel geen steen bleef op de andere en het rieten dak werd met vliering en al opgenomen en voor het huis neergesmeten. De kracht van de explosie was zo groot, dat iemand die op het Laarderhoogt reed, om 12 uur toen de ontploffing plaats had, dekking moest zoeken voor de bomscherven die aldaar naar beneden kwamen.

De vierde bom kwam in de tuin terecht en richtte enige verwoesting aan onder de dennenbomen en sloeg een gat in de grond.

Vele huizen in de omtrek (het is hier zoals men weet zeer dun bebouwd) kregen schade, doordat ruiten sprongen. Overal was de consternatie groot. Zelfs de ruiten van het ijsbaanhuisje sloegen stuk. De grote ruit van de woning van de heer Goudsmit aan de Drift werd ontzet, doch brak niet.

Naar we van een deskundige vernemen zijn hier waarschijnlijk de z.g. brisantgraten gebruikt. Van het treffen van enig militair doel kan natuurlijk geen sprake zijn geweest. Het betrof hier geen militaire opslagplaats, maar een huis van een geleerde. De Engelse vlieger is vijfmaal over geweest. Precies om 12 uur maakte hij een duikvlucht en wierp zijn dood en verderf brengende helse machines neer.

Thans heeft Blaricum van nabij meegemaakt, wat een bomaanval uit de lucht zeggen wil. De gemeentelijke Luchtbeschermingsdienst, die de avond tevoren een grote oefening had gehouden, heeft nu kennis gemaakt met de droeve werkelijkheid. Wanneer hier iets uit te leren is geweest, dan is het wel het feit dat het eerste wat men doen moet bij luchtgevaar, is dekking zoeken.

Wanneer men op de weg voor het verwoeste huis ziet, hoe de granaatscherven in het rond zijn gespat, dan zal men zelf die conclusie ook trekken. Granaatscherven zijn dwars door bomen heen gedrongen in een cirkel met een zeer grote middenlijn.

Er is geen verklaring te vinden voor de omstandigheid, dat het huis niet in brand is gevlogen. De bom, die rechts in de tuin is ingeslagen, heeft een boom geschroeid, maar tot brand is het niet gekomen. Dat is een gelukkige omstandigheid geweest, bij een groot ongeluk.

Waarom geen luchtalarm?

Van verschillende kanten heeft men ons de vraag gesteld, waarom geen luchtalarm is gegeven, nadat de bominslag was gehoord. De verklaring is, naar de ondercommandant van de Luchtbeschermingsdienst van Blaricum, de heer Ir. Hausbrand ons mededeelde, dat de rapporten van de Torenwacht meldden, dat de bominslag vermoedelijk buiten de gemeente had plaats gehad en men eerst een half uur later wist, dat het terrein van de ramp aan de Melkweg lag. Toen was het niet meer nodig de bevolking ook nog te verontrusten met de sirene van het luchtalarm.

Aller mededogen gaat uit naar de zwaar beproefde prof. dr. Weitzenböck, die bij deze ramp zijn echtgenote en een zoon verloor.

Op het terrein van het ongeluk waren zeer spoedig aanwezig burgemeester Jhr. H.L.M. van Nispen van Sevenaer van Laren en burgemeester J.J. Klaarenbeek van Blaricum. De leiding van het opsporingswerk geschiedde door Ir. H.L. Copijn, hoofd van de Blaricumse Luchtbeschermingsdienst. De volgende ochtend was er natuurlijk een stroom van belangstellenden die de ravage in ogenschouw kwamen nemen. Het terrein was echter door de politie op grote afstand afgezet. Vanuit het Mauvebos kon men echter zien wat er van het fraaie landhuis, enkele jaren geleden gebouwd onder architectuur van de Larense architect H.F. Smit, was overgebleven.

Roland Weitzenböck.

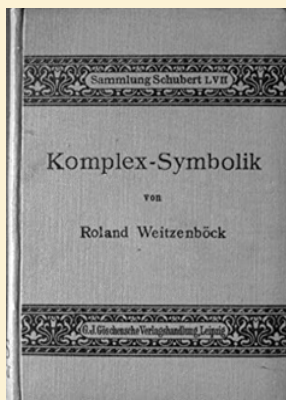
Roland Weitzenböck werd geboren in Kremsmünster, Oostenrijk-Hongarije. Hij studeerde van 1902 tot 1904 aan de Keizerlijke en Koninklijke Technische Militaire Academie (nu HTL Wenen) en was kapitein in het Oostenrijkse leger. Daarna studeerde hij aan de Universiteit van Wenen, waar hij in 1910 afstudeerde op het proefschrift *Zum System von 3 Strahlenkomplexen im 4-dimensionalen Raum* (Het systeem van 3-stralencomplexen in 4-dimensionale ruimte). Na verdere studies in Bonn en Göttingen werd hij in 1912 professor aan de universiteit van Graz. Na zijn legerdienst in de Eerste Wereldoorlog werd hij in 1918 professor in de wiskunde aan de Karl-Ferdinand Universiteit in Praag.

In 1923 werd Weitzenböck hoogleraar wiskunde aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij tot 1945 bleef. Hij vestigde zich in Blaricum, waar hij een volwaardig lid van de gemeenschap werd. Hij was een man van weinig woorden, zonder waarneembare politieke opvattingen. De schijn bedriegt echter vaak en in dit geval verborg de solide onverstoorbare buitenkant een aanzienlijke hoeveelheid frustratie als gevolg van het rampzalige verloop van de Eerste Wereldoorlog. Zoals zoveel Duitse en Oostenrijkse ex-militairen, werd Weitzenböck een revanchist van de harde kern en een onverzoenlijke vijand van Frankrijk.

Maar terwijl Brouwer actief campagne voerde voor de rehabilitatie van Duitse wetenschappers, onthield Weitzenböck zich van politieke activiteiten. Echter, na de 'Anschluss' van Oostenrijk in 1938, begon hij zijn goedkeuring van Hitlers beleid te ventileren in privégesprekken. Weitzenböck werd in mei 1924 gekozen tot lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), maar geschorst in mei 1945 vanwege zijn houding tijdens de oorlog. Weitzenböck was lid geweest van de Nationaal-Socialistische Beweging in Nederland.

Roland Weitzenböck in het uniform van het Duitse leger.

Omslag van een van de vele wetenschappelijke boeken die Weitzenböck schreef.

In 1923 publiceerde Weitzenböck een moderne monografie over de theorie van invarianten op variëteiten met tensorrekening. In het voorwoord van deze monografie kan men een beledigend acrostichon lezen. Men vindt dat de eerste letter van het eerste woord in de eerste 21 zinnen het volgende beschrijft:

NIEDER MIT DEN FRANZOSEN
(weg met de Fransen).

Hij publiceerde ook artikelen over torsie. In zijn artikel "Differential Invariants in Einstein's Theory of Tele-parallelism" had Weitzenböck zelfs een zogenaamd volledige bibliografie van artikelen over torsie gegeven zonder Elie Cartan te noemen. Weitzenböck stierf in Zelhem, Nederland in 1955. Zijn promovendi zijn onder meer G.F.C. Griss, Daniel Rutherford en Max Euwe.

UIT EIGEN COLLECTIE

Toon de Jong (1879 – 1978)

Toon de Jong werd op 14 augustus 1879 geboren te Laren in de boerderij 'Werk en Rust' op de hoek van de Kerklaan en De Rijt. Zijn ouders waren afkomstig van Ameland. Wegens de gezondheidsredenen van zijn moeder, die behoefte had aan verandering van lucht, kwamen zij terecht in Laren.

Toon heeft daar zijn hele leven gewoond. Op jonge leeftijd ging hij in de leer bij de kunstschilder Eickelberg die in Blaricum woonde. Op latere leeftijd deed hij toelatingsexamen voor de Rijksschool voor Kunst en Kunstnijverheid te Amsterdam waarvoor hij glansrijk slaagde. Op aanraden van de kunstschilder Toni Offermans werd hij lid van de kunstenaarsvereniging Sint Lucas te Amsterdam. In 1902 besloot hij zich aan te melden bij de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten.

De Jong was een begaafd graficus en kreeg een aanbod om in Hilversum les te geven. De meeste ontwerpen vond hij dicht bij huis. Er werden prachtige etsen gemaakt in Laren, Blaricum, in de Engen en de Gooiersgracht. In Zeeland werd door hem ook naar de natuur getekend. In Laren werd Toon lid van de kunstenaarsvereniging 'De Tien' die door August Legras was opgericht. Gezamenlijk hielden ze verschillende tentoonstellingen. In 1969 werd ter gelegenheid van zijn 90e verjaardag een overzichtstentoonstelling gehouden in het Larense Singermuseum. Ruim een jaar na het overlijden van zijn vrouw overleed Toon de Jong op 24 april 1978 op bijna 99-jarige leeftijd in Maassluis.

Bron: Wikipedia

Antonie Jacob (Toon) de Jong (Laren, 14 augustus 1879 – Maassluis, 24 april 1978), schilder, tekenaar en graficus.

Ets gemaakt door Toon de Jong met als voorstelling 'gezicht op Blaricum'.

Pater Bart Krijnen

Bart Krijnen.

In het najaar van 2021 kregen we de beschikking over een twaalfstal fotoalbums afkomstig van pater Bart Krijnen. Bij die albums waren ook nog enige documenten toegevoegd waarin is beschreven hoe hij leefde en werkte en hoe hij tot het priesterdom is gekomen.

Eind jaren vijftig kwam hij als prille twintiger naar Grimbergen en vond een plaats in de abdijgemeenschap. Als onderpastoor en pastoor moet hij zowat alle hoeken van de federatie Grimbergen van nabij hebben gekend. Als econoom houdt hij in het oog dat de abdijgemeenschap financieel gezond blijft. Daarnaast vinden we hem vooral terug in de rusthuizen waar hij verdienstelijk werk levert als proost (geestelijk leider). Zijn levensverhaal begint net vóór de Tweede Wereldoorlog.

Bart Krijnen is geboren op 23 april 1936 in Blaricum. In de veertiger jaren heeft hij de kleuterschool en lagere school doorlopen in Blaricum. Daarna heeft hij na vier jaar de Mulo afgerond en heeft hij een jaar gewerkt op een architectenbureau in Hilversum op voorspraak van zijn vader. Hij wilde zijn zoon in de bouwsector hebben, want vader Krijnen was eerst timmerman en daarna aannemer in de bouw en van betoncentrales. Maar het werk zinde Bart totaal niet. Hij voelde zich helemaal geen tekenaar,

Bruidjes begeleiden de Blaricumse priesterzoon Bart Krijnen, na het doen van zijn eerste Heilige Mis, naar het Vitusgebouw aan de Kerklaan.

maar wilde wel boekhouder worden, doch zijn ouders waren daar op tegen. De vroegere kapelaan van de Vitusparochie kwam nogal vaak bij hem thuis en hij was erg onder de indruk van zijn predicatie in de parochie. Bart was wel actief in de parochie als koorzanger,

De Latijnse School in Gemert waar jongens werden voorbereid op een religieus ambt of een studie aan een universiteit.

misdienaar en scout in de verkennergroep St. Franciscus. Ook de sport ging hem ter harte, vooral voetbal, menig partijtje werd gespeeld met de buurjongens en bij RKBVV, de plaatselijke Rooms Katholieke Voetbal Vereniging.

In die tijd is hij er stilaan bewust van geworden dat hij toch graag priester wilde worden. Vanwege zijn achttienjarige leeftijd kon hij niet naar het diocesaan Klein Seminarie in Apeldoorn want in die tijd moest je al op twaalfjarige leeftijd roeping hebben om priester te worden. Hij is toen in oktober 1954 naar de Latijnse School in Gemert gegaan alwaar er een Grieks-Latijnse humaniora (onderwijsvorm in Vlaanderen) was voor late roepingen. Er waren daar jongens en jongemannen in de leeftijd van 16 tot meer dan 40 jaar. Ze waren daar met tien tot twaalf man in de kost bij echtparen. Privé: dus los van school. De school was centraal gelegen in het midden van het dorp in het Brabantse landschap. De Norbertijnen van Heeswijk waren verantwoordelijk en gaven er les. Er was een rector en conrector met een lerarenkorps van de abdij van Heeswijk.

Grimbergen in België

Na vijf jaar, in het laatste jaar van de Grieks-Latijnse humaniora, moest hij zijn richting kiezen om antwoord te geven op zijn roeping als priester. De rector had nogal veel contact met de toenmalige prelaat Emiel de Wilde van de abdij van Grimbergen. Hij vroeg om roepingen, jonge mannen dus voor zijn abdij in Grimbergen. Na een voorexamen en enkele bezoeken is hij in 1959 aangenomen en ingetreden op 10 augustus. Op 28 augustus is hij toen ingekleed.

Zijn noviciaat, filosofie en theologie heeft hij in de abdij gedaan. De toenmali-

ge novicemeester was de prelaat Piet Wagenaar. Bart was zijn eerste novice. Ze waren toen met een groep van twaalf jonge confraters in opleiding. Ze hadden eigen confraters die les gaven evenals professoren van andere abdijen, ordes en congregaties. De begeleiding was goed en waren heel gelukkig als mens en als kloosterling.

In 1964 werd hij subdiaken gewijd te Averbode door Mgr. Schoenmaeckers. In het voorjaar van 1965 is hij diaken gewijd door Mgr. Van Waeyenberg en op 7 augustus 1965 is hij in de abdij van Grimbergen priester gewijd door Mgr. Schoenmaeckers. Zijn familie, zelfs zijn grootmoeder van in de negentig waren aanwezig op dat grote moment in zijn leven. Hij zat toen pas in het derde jaar theologie maar werd toch gewijd omdat hij de leeftijd van 27 jaar reeds was gepasseerd. Na de theologiestudie is hij stage gaan lopen in Antwerpen. Van maandag tot vrijdag liep hij stage bij de sociale werken in de Nationalestraat aldaar. Op zaterdagmiddag werd er ook nog catechese gevolgd in de Jodenstraat. Dat was in zijn vijfde studiejaar. In het jaar 1967 werd hij assistent en mislezer in de parochie van Verbrande Brug samen met pastoor Antoon Debrie. Hij leidde daar een kerk en aan de overkant van de vaart stond de kapel. De ene week had hij dienst in de

Zuidzijde van de Abdijkerk in Grimbergen. Foto Johan Bakker - wikipedia

kerk en de andere week in de kapel. Er was toen nog geen brug en moest met de pont naar de overkant, soms hielp hij mee met het overvaren. Op 18 juni 1967 werd hij benoemd tot provisor, wat later overgegaan is in de functie van econoom. Dat werk als econoom is stilaan gegroeid en de confraters hebben hem daarin veel vertrouwen gegeven.

De Abdijkerk in Grimbergen. Het is de oudste bewoonde norbertijnenabdij van België. Foto Reuters

Eerste apostolaatsterrein

In 1968 kwam er een plaats vrij in Humbeek. Daar werd de vroegere onderpastoor van Vilvoorde, Jan Lauwers, pastoor en wilde graag een helper. Dat kon toen nog in die tijd. Bart heeft twee weken zijn komst voorbereid met de parochiegemeenschap van Humbeek. Eind september 1968 is de officiële inhaling er dan ook gekomen. Van 1968 tot 1980 is hij daar onderpastoor geweest. Elk weekend ging hij daar naartoe; eerst op een brommertje en later met de auto. In het begin bleef hij daar ook overnachten want er waren drie vieringen per weekend. Om beurten per weekend werd er gezorgd voor de vieringen met predicatie. Ook in 1968 heeft hij samen met Gaston Bosmans de jongenschiro (jeugdbeweging in Humbeek) opgericht die tot op heden nog bestaat. Veel kampen werden er mee gemaakt o.a. naar Tirol en Texel. Hij bezocht veel vergaderingen van de gepensioneerden, want als onderpastoor was hij daar altijd welkom. Hij was proost van het vrouwengilde en nam deel aan hun zondagmiddag bijeenkomsten met een bepaald thema. Humbeek was een gemeenschap met een flink verenigingsleven. Het waren vaak van die dubbele verenigingen. Je had er twee scholen; een jongens- en meisjesschool. Je had de harmonie en de fanfare Er waren twee jeugdverenigingen en twee vrouwengilden. Het had zijn charme en bracht leven in de brouwerij. Bovendien was hij ook proost van de ziekenzorg. Hij kon ook

enthousiast zijn over de bedevaart naar Scherpenheuvel. Die vertrok altijd daags voor Hemelvaart en kwam op Hemelvaartsdag weer terug. Daar deed hij meerdere keren de verzorging van de misviering 's nachts. Interesse was er ook voor de sport. Het voetbal van Humbeek had een belangrijke plaats in de gemeenschap. Hij voelde zich er zeer bij betrokken; eerst als supporter, later als wedstrijdsmoeder en weer later als bestuurslid.

Bestuur abdij

In de abdij was hij inmiddels in het begin van de jaren zeventig subprior geworden, dat is de derde persoon in rang. Eerst heb je de prelaat, dan de prior en dan de subprior. Op 21 juni 1974 is hij prior geworden. Hij is ongeveer vijftienvintig jaar overste geweest, eerst in samenwerking met prelaat De Winde, daarna met prelaat Wagenaar. De prior woont in het gedeelte dat men slot noemt en is de verantwoordelijke van het convent. Hij zit door zijn benoeming automatisch in de raad. Hij zorgt mee voor het beleid en vervangt de prelaat of de subprior als die afwezig zijn. Met zijn priorschap was hij natuurlijk sterk betrokken geweest met het economaat en de parochiale diensten. Het was eigenlijk een vrij druk bestaan

met veel avondvergaderingen op de parochies. Dat was niet zo zijn geliefkoosd terrein: vergaderen. In die tijd werd hij ook nog 'bevorderd' tot de dekenale 900, omdat hij op velerlei wijze zijn diensten had gedaan op de verschillende parochies in en rondom Grimbergen.

Bart Krijnen als jonge priester in de Vituskerk in Blaricum.

Andere parochies

In 1980 heeft hij een beetje op eigen initiatief afscheid genomen van Humbeek. In Verbrande Brug werd Gaston van der Eede tot pastoor benoemd. Hij wilde daar wel pastoor worden maar hij had een helper nodig. Toen heeft Bart zich aangeboden in samenspraak met de raad van de abdij en het bisdom. Hij heeft er gewerkt als onderpastoor tot september 1987. Hij was in die gemeenschap proost van de

gepensioneerden en van het vrouwengilde en tevens was hij bezig als proost van ziekenzorg en het ronddragen van de ziekencommunie. Het ging op hetzelfde stramien door als in Humbeek. Ook van het landelijk gilde was hij proost. Zij hadden goede vergaderingen, maar vaak nogal tot laat in de avond. Daarna gingen men naar het café maar dan paste pater Bart want hij moest de volgende dag vroeg op. Het was daar voor hem een mooie tijd en er was toen ook een goede parochieploeg.

Van 1987 tot 1997 is hij pastoor geweest in de Borgt. Dat was een heel andere situatie dan onderpastoor zijn in Humbeek. Daar was de pastoor verantwoordelijk voor heel wat zaken. In de Borgt was hij dat dus zelf en dat was niet altijd gemakkelijk. Je moest vergaderingen met de kerkfabriek en de parochiale ploeg leiden. Bovendien was hij ook nog proost van ziekenzorg en de gepensioneerden. Het verenigingsleven was daar veel minder. Jeugdverenigingen, verenigingen voor mannen of vrouwengilden waren daar niet. Hij volgde er niet zozeer de vergaderingen maar was wel erg pastoraal betrokken. Zowel op Verbrande Brug als in de Borgt volgde hij van nabij de fanfare. Men apprecieerde de aanwezigheid van de pastoor. De Borgt is wel erg socialistisch maar er is toch een forse christelijke kern. Hij was nauw betrokken bij de catechesewerking, zowel met catechisten van de school als met de plaatselijke catechisten. De eerste communie gebeurde vooral via de school en de vormselcatechese in groepjes met catechisten. Ook van de zustergemeenschap Van Vorselaar had hij veel steun en medewerking.

Aalmoezenier in bejaardentehuizen

Om de parochiale activiteiten een beetje af te sluiten is hij daarna aalmoezenier geworden van de twee bejaardenhuizen in Grimbergen. De twee vieringen van aanstelling volgden kort op elkaar. In Ter Biest, een rusthuis van het OMCW en in 1995 nieuw gebouwd. Hij bezocht er wel de bejaarden en zieken en was natuurlijk verantwoordelijk voor de ziekenzalving. Elke zaterdagmiddag om vier uur werd door hem de eucharistieviering in de refter verzorgd.

In dezelfde periode van juli 1997 werd hij aangesteld in het RTV rusthuis Heilig Hart. In beide rusthuizen was er een goede samenwerking met directie en personeel. Rusthuis het Heilig Hart bestaat uit vijf afdelingen: twee voor dementen en drie voor niet-dementen. Het zijn groepen van dertig mensen. Hij deed daar niet alleen de individuele ziekenzalving maar ook de gezamenlijke. In het algemeen keken de bewoners erg uit naar zijn komst. De pastorale groep bereidt ook de herdenkingsvieringen voor. Vier keer per jaar werden de bewoners herdacht die

in de laatste periode overleden zijn. Familieleden worden mede uitgenodigd. Tijdens die vieringen waren er na de communie voorbeden. Die werden geïllustreerd met foto's van de overledenen. De afdelingsverpleegsters vertelden dan hoe de persoon is geweest in hun afdeling. Door de bewoners werd pater Bart gezien als een soort vertrouwenspersoon. Hij functioneerde goed in de parochies als mens en priester. De confraters hebben hem daar altijd in gesteund. Persoonlijk had hij wel moeite om als vertrouwensman te functioneren. Het was heel lastig om in goed contact te komen met dementen. Daardoor kende je de noden onvoldoende. De band met de maatschappij is ervoor hen niet meer. Wel de band met de familie en hun leven van vroeger.

Bart Krijnen is onder meer onderpastoor in Verbrande Brug geweest en pastoor in de Borgt. Ook was hij aalmoezenier van twee bejaardenhuizen in Grimbergen.

Reizen

Ondanks de vele werkzaamheden werden er reizen gemaakt. Zuid-Afrika, Burundi, Canarische eilanden, Griekenland, Italië en Oostenrijk werden bezocht. Vaak ging hij ook mee met Lourdesreizen en vakanties voor zieken in de jaren zestig en zeventig. Menigmaal ging hij mee op Lourdesbedevaarten van ziekenzorg. Tijdens die bedevaarten had hij een goede band met de deelnemers. Hij ging voor in bepaalde vieringen en deed mee aan de vieringen aan de grot evenals aan de sacramentsprocessies en lichtprocessies. Het vervoer van zieken deed hij gaarne en zo heeft hij anderen geïnspireerd tot deelname aan zulke bedevaarten en vakanties voor zieken.

Slot

De tekst van dit verhaal is geredigeerd uit een interview met pater Bart ter gelegenheid van zijn 50-jarige professie in 2015. Hij heeft een druk en welbesteed leven in dienst van zijn geloof geleid.

Thans is pater Bart pensioengerechtigd en woonachtig in het verzorgingstehuis in Grimbergen.

De Norbertijnerorde

De *Ordo Canonici Regularis Praemonstratensis* (*O. Praem.*), in het Nederlands premonstratenzers of norbertijnen, is een kloosterorde van reguliere kanunniken van de Orde van Prémontré.

De Norbertijnerorde werd in 1121 door Sint Norbertus gesticht in Prémontré. De orde, die het beschouwende leven en de liturgische dienst verenigt met het actieve leven, zoals zielzorg en onderricht, kwam spoedig tot grote bloei. De Franse Revolutie bracht haar aan de rand van de ondergang: kloosters werden vaak opgeheven, de inwoners verdreven en de gebouwen openbaar verkocht. In de loop van de 19e eeuw kwam zij echter tot herstel.

Norbertijnen worden ook wel witheren genoemd naar hun witte habijt. De norbertijnen leven volgens de regel van Sint Augustinus. Hun leuze luidt *ad omne opus bonum paratus* ("tot elk goed werk bereid"). De norbertijnen leven niet alleen contemplatief, maar richten zich meer op praktische prediking en zielzorg. Zij bedienen vaak verschillende parochies in de onmiddellijke omgeving van hun abdijen.

De orde vormt een federatie van zelfstandige canonieën van mannelijke of vrouwelijke religieuzen.

Bart Krijnen is lid van de Norbertijnerorde die gevestigd is in de Abdij van Grimbergen.

Bron: Tekst en foto <http://www.abdijgrimbergen.be>

De vrouwelijke leden van de norbertijnen worden naar analogie van de mannelijke leden norbertinessen genoemd. Samen tellen de norbertijnen en norbertinessen wereldwijd ongeveer 1300 leden, verspreid over alle continenten en 26 landen.

De canonieën worden verder ingedeeld in zes circarieën: de Boheemse, de Brabantse, de Hongaarse, de Franstalige, de Duitstalige en de Engelstalige. De Brabantse circarie omvat de abdijen en priorijen in Nederland en Vlaanderen. Tijdens de middeleeuwen waren er veel meer circarieën, zoals Brabantia, Flandria, Florreffia en Frisia in België en Nederland.

De abt-generaal en het centraal ordebestuur zijn gevestigd in Rome. In 2003 werd abt Hermenegild Noyens als abt-generaal opgevolgd door de Duitse abt Thomas Handgrätiger.

Nieuwe aanwinsten

Ook dit keer zijn er weer een aantal interessante zaken binnengekomen de afgelopen maanden. De diverse documenten en foto's van oud burgemeester Jan Klaarenbeek waren een welkome aanvulling op ons burgemeestersarchief.

Door de kledingschenking van Alie de Gooijer is ons klederdrachtarchief weer wat groter geworden. Het aardige van deze schenking was dat de namen van de draagsters erbij vermeld waren.

710

704 – N.N.

Boek “Het Gooi”.

705 – Dhr. P.C. Vermeer

Diverse documenten en foto's betreffende burgemeester J. Klaarenbeek.

711

706 – N.N.

3 Ansichten van Blaricum.

707 – Dhr. G van der Zwaan

Een bascule.

714

708 – Dhr. G. van der Woude

Diverse documenten.

709 – Fam. Veltman

Diverse bidprentjes en foto's.

710 – Mevr. A. de Gooijer

2 Epauletten gemeentehuisbode,
emblem Tymen de Saayer
scoutinggroep, trouwjurk
moeder Nico de Jong,
diverse naaiwerkjes dochter
A. de Gooijer, diverse
kledingstukken en mutsen
Neeltje de Graaf-Raven.

710

711 – Fam. C. Bon

Paspop, diverse mutsen en
zilveren oorijzer in tas.

712

712 – Dhr. G. Bos

Drinkglas Verenigde Gooische
Melkcentrale, Diverse houten
deurknoppen, foto C. Bos en
foto schaapskooi.

713 – Dhr. W. Vos

Stoof, 2 geglazuurde testen
en een kleine trechter.

713

714 – Dhr. P. Faber

Foto 50 x 70 cm Oude Raadhuis
en 2 etsen van
W.G.F. Oversteegen.

715

715 – Mevr. Hennipman

Pentekening Hervormde kerk.

Dit uitgebreide artikel over de bijenteelt van Stef Nieuwenhuizen, stond in het Mededelingenblad van de Historische Kring Blaricum van april 1985. Omdat alle insecten en dus ook de bijen steeds meer in de verdrukking komen in ons hedendaagse milieu, is het weleens goed het weer onder de aandacht te brengen.

De imkerij in Blaricum en omgeving door de eeuwen heen

In menig opzicht leven wij thans in een tijd waarin grote veranderingen leiden tot situaties waarvan men een generatie terug nauwelijks iets zou kunnen vermoeden. In hoge mate geldt dit voor de wijze waarop wij de grond waarop wij wonen aan onze wensen dienstbaar maken en daardoor het uiterlijk van het ons omringende landschap beïnvloeden.

Als Blaricummer hoeft men slechts de blik noordwaarts te richten om waar te nemen, hoe zich binnen een tijdspanne van nog geen twintig jaar, een verandering heeft voltrokken die in de geschiedenis haar weerga niet heeft. Met het verdwijnen van oude landschapsvormen en het ontstaan van nieuwe zien wij gepaard gaan het verdwijnen van eeuwenoude cultuurmonumenten, handwerken en bedrijven. Veel daarvan is letterlijk voortgesproten uit en samengegroeid met de eens zo ongerepte Gooise natuur. Voor veel van bedoelde handwerken en bedrijven geldt dat ze zijn verdwenen of slechts een zwakke afspiegeling zijn van een vroegere situatie door aanpassing aan hedendaagse eisen en technische mogelijkheden. Het dagelijks werkterrein van de vroegere beroepsbeoefenaren uit ons dorp lag voor de meesten in de polders, op de enges en de heiden.

Komende generaties zullen er misschien slechts kennis van nemen als verhalen uit een voorbije, hen volslagen onbekende tijd. Nog niet geheel onbekend en stellig nog niet vergeten in onze directe omgeving is het oeroude handwerk van de imkerij. Een bedrijf dat zijn beste tijden beleefde toen rond het dorp nog de vrije heidegronden lagen met aansluitend de enges. Tot omstreeks de laatste eeuwwisseling bestond er een evenwicht waarin heide, schapen, boekweit en bijen belangrijke schakels vormden. Invoering van kunstmest, verandering van landbouwmethodes verstoorde deze harmonie. Gedeelten van de enges en heiden werden bebouwd met woningen of opnieuw bebost. De boekweit verdween uit de landbouw en maakte plaats voor gewassen met hogere opbrengst.

Als wolproducent en mestleverancier werd het heideschaap overbodig en met de schapen en de boekweit raakte ook de bijenhouderij op de achtergrond. Toch zijn in ons dorp de imkers nooit helemaal verdwenen. In weerwil van tegenslag en onkunde, alsmede vaak wanbegrip bij nietimkers, wisten zij zich te handhaven tot op de dag van vandaag. Over hun wel en wee, de eeuwen door, handelt dit verhaal, dat gezien de zeer schaarse bronnen die over dit onderwerp zijn te vinden, allerminst wil bogen op volledigheid.

Biemannen

Dat de bij, dan hebben wij het over de honingbij want er zijn nog tientallen andere soorten, voor de mensen van veel belang is, hebben wij altijd wel enigszins geweten. De eeuwen door is zij vereerd als een hoog te schatten dier. Griekse godinnen werden getooid met mantels bestikt met bijenfiguurtjes. Voor de naam van de farao werd dikwijls een bij getekend om de waardigheid van de vorst te benadrukken. Sommige pausen voerden een bijenfiguur in hun wapen en ook Napoleon Bonaparte liet ze op zijn keizersmantel borduren. Hoe de bijen overigens leefden en werkten of hoe een volk was samengesteld, was in oude tijden erg onduidelijk. Om deze kleine, zwaar bewapende, vlijtige wezens, zijn dan ook wondere verhalen geweven, waarin ze werden toegerust met menselijk verstand en haast goddelijke krachten. Door deze verhalen kwamen de biemannen eeuwenlang in een geur van geheimzinnigheid en ongenaakbaarheid te staan, die wel enigszins is te vergelijken met die van de smeden. Kennis is macht en alleen zij bezaten die en kregen daarmee ondanks het gebrekkige ervan macht over hun immen en de onwetende burgerij.

Bijenkorven

In onderaardse grotten, zoals die voorkomen in zuidelijk Europa, zijn tekeningen gevonden van gebeurtenissen en dieren die voor de mensen van grote betekenis

Bijenclub met diverse korven.

Blaricumse bijenmarkt bij Rust Wat aan de Schapendrift. Foto Jacq Stevens dd.6-8-1955

moeten zijn geweest. Bij deze tekeningen is er één van een vrouwtje dat zich, hangend aan een liaan of touw, probeert meester te maken van iets dat in een holte van een boom of rotswand verborgen zit. Na nader onderzoek blijkt het een tekening van een Cro-Magnon vrouw, die bezig is honing uit een bijennest te halen. De tekening moet circa 25.000 jaar geleden zijn gemaakt. Van nature leven bijen in rots- en boomholten. In Oost-Europa kennen wij nog de zogenaamde boom-imkers. Naarmate de mensen evenwel hun hollen verlieten en in huizen gingen wonen, kwamen ook de bijenwoningen in gebruik. Om te beginnen namen men een stuk holle boom mee naar huis en huisvestte daar ‘zijn’ bijen in. Deze ‘klotzbeuten’ worden als aardigheid hier en daar nog wel gebruikt. Omstreeks 800 werden tijdens Karel de Grote regels gesteld betreffende het houden van bijenvolken in de omgeving van woonhuizen. In onze streken verdween hierdoor de boomimkerij om plaats te maken voor de korfteelt. Materialen als gras, stro, riet, wilgentenen, leem en koemest kwamen in gebruik om er korven van te maken en om enigszins te beschermen tegen weersinvloeden. Door deze zeer vergankelijke hulpmiddelen is er van echt oud-Hollands imkermateriaal geen

sprake. Versleten korven verdwenen in de heerd (haard) of belandden op de vaalt. Rampzalig is dit niet, want nog heden worden er in het Gooi lessen gegeven aan belangstellenden in het vlechten, breien noemde men het vroeger, van bijenkorven.

Honing en was

Blaricum met zijn hooggelegen grond, omsloten in het noorden en oosten door vochtige klei- en veengebieden, moet van oudsher goede voorwaarden hebben geboden voor de imkerij. Reeds in de middeleeuwen zullen de mensen hier bijen hebben gehouden. Zij waren de leveranciers van honing en de zeker zo waardevolle was. De waarde van een goed bijenvolk was in die tijd niet gering. Drie zware korven tegen een koe is iets wat vandaag de dag ongelofelijk lijkt. Honing is in deze streken eeuwenlang vrijwel het enige zoetmiddel geweest en was bijgevolg zeer in trek. Bijenwas is de eeuwen door een min of meer luxe artikel geweest. Het werd gebruikt in zalven en smeersels, maar de voornaamste toepassing had het in de kaarsenfabricage. Kaarsen voor verlichting in de huizen van de 'Heren', doch vooral ten behoeve van de eredienst. Mede als gevolg van een belangrijk stuk wereldlijke macht had de kerk dan ook al vroeg het recht verworven belasting te heffen over het bezit aan bijen of de standplaatsen daarvoor. Aanvankelijk vond betaling in natura plaats en zo is deze cijns bekend geworden als 'was-tinsen'. Later betaalde men in geld en ontstond de naam 'stuiversgeld'. Dit stuiversgeld kwam ten goede aan de armen van een stad of dorp en/of de plaatselijke kerk(en). In Blaricum was de verdeling half om half. Voor het recht in het Gooi een bijenstand, hier een bijenschans genoemd, te houden, betaalde de bieboer de niet geringe som van twaalf stuivers.

Beroepsimkers

Goed bewijs voor de aanwezigheid van imkers in onze directe omgeving gedurende de late middeleeuwen, geeft ons de overeenkomst uit het jaar 1339. Toen kwamen de graaf van Holland en de bisschop van Utrecht overeen dat het Eemnesser grondgebied werd vergroot ten koste van Gooiland. Schepenen en Geburen van Eemnes kwamen op grond van deze overeenkomst met die van Gooiland overeen dat zij ten eeuwigden dage voor het gebruik van deze grond, gelegen in de 'Veentjes', tienden zouden opbrengen. Bij deze tienden werd apart genoemd 'den elfden Ymstock'. Wie in oude tijden de imkers in onze omgeving waren, met andere woorden hoe zij heetten, is niet bekend. In een 'gaderboek'

van 1503 worden twee Blaricummers genoemd, bijman Harmen en bijman Goossen. Familienamen, in de zin zoals wij die tegenwoordig kennen, waren nog niet gebruikelijk. Ter nadere onderscheiding van gelijknamige, voegde men het beroep of de herkomst van de mensen aan de naam toe. Het is dan ook vrijwel zeker dat beide genoemde beroepsimkers van enige betekenis zijn geweest.

‘Overbeweiding’

Naarmate wij verder in de tijd komen, worden de gegevens omtrent de bijenteelt in het Gooi duidelijker. Voornamelijk door de invoering van de boekweitteelt omstreeks 1550 verbeterden de voorwaarden voor de imkerij. De boeren kregen direct belang bij de imkerij. Niet alleen verbeterde de opbrengst van het ‘koren der heidenen’, zoals boekweit vanwege haar herkomst uit Klein-Azië wel werd genoemd, wanneer er bijen in de omgeving van de akkers stonden, maar ook de verhuur van stukjes grond aan imkers van buiten het Gooi, leverde wat geld op. Met name diegenen die van elders kwamen, aangetrokken door de mogelijkheid overvloedig boekweithoning te oogsten met daarop aansluitend nog wat zeer kostbare heidehoning, waren bereid flink wat stuivers neer te tellen voor een goed plaatsje.

Door de grote vraag naar bijenschansen, zoals deze opstelplaatsen hier werden genoemd, was men geneigd deze te dicht op elkaar te situeren. De nadelen die hierdoor ontstonden, zijn ook heden ten dage nog wel bekend uit de Flevopolders, waar tijdens de koolzaadbloei in enkele dagen duizenden volken op een betrekkelijk beperkte ruimte bij elkaar worden gezet. Er ontstaat ‘overbeweiding’, de gemiddelde dracht wordt te schraal, dientengevolge gaan de volken op soms zeer ongewenste momenten zwermen. De imkers kunnen de situatie niet meer in de hand houden. Kortom, er ontstaan problemen. Op 8 april 1614 verscheen er in het Sticht dan ook een plakkaat, waarin het plaatsen van bijenvolken op engen en heiden nader werd geregeld. Deze regels hebben geheel overeenkomstige toepassing gekregen in het Gooi. De Gooiers konden namelijk hun overheden bewegen, gezien de noodtoestand die ook hier was ontstaan het Stichtse Plakkaat vrijwel letterlijk in hun voorschriften over te nemen.

Plaats van bijenschansen

- Op de plaats waar de imker bijen neerzette, diende hij een teken of oude bijenkorf uit te hangen, zodat de mensen konden zien dat zij deze plaats moesten mijden.

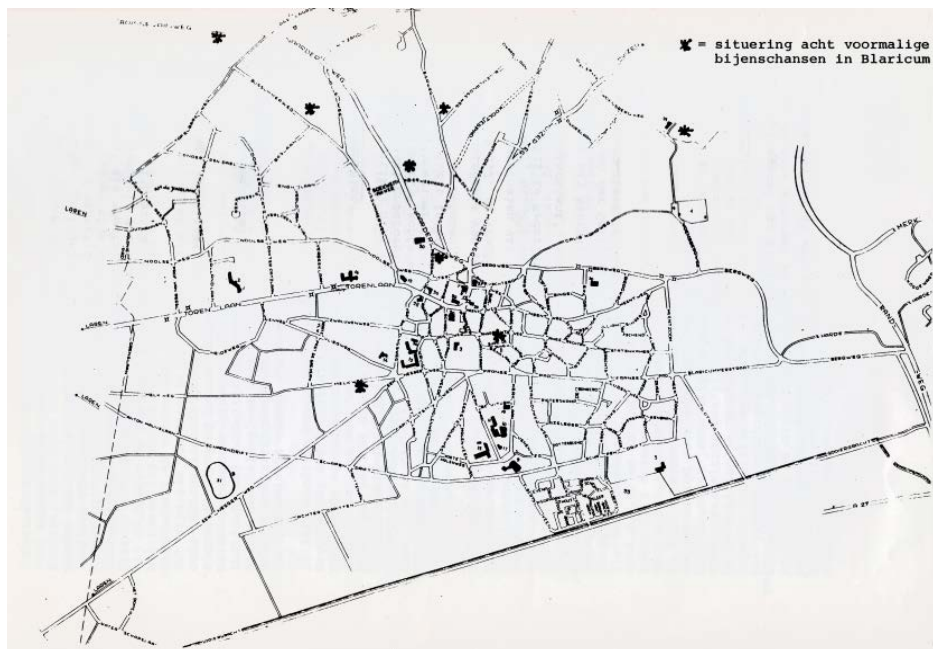

Bijenschans Steegland, gelegen naast algemene begraafplaats De Woensberg.

- Verder werd bepaald dat de schansen in bouwland 100 roeden -dat is ca. 375 meter- uit elkaar moesten liggen.
- De imker die zes jaar achtereen een schans had gebruikt, had het recht van voorkeur voor de huur van nogmaals zes jaar.
- Er moesten minstens 20 en er mochten ten hoogste 50 stok (volken) bijen staan. De korven mochten van verschillende eigenaars zijn, maar wie minder dan vier volken bezat had geen recht op een plaats. Zo iemand zal zijn volkjes thuis achter de heg of schuur 'uit de loop' hebben moeten opstellen. Net zoals de hobbyimker uit 1985 dat nog doet.

De schansen waren omwalde en met eikenhakhout omheinde stukjes grond met een vrije opening naar het zuidoosten. Ze lagen verspreid in de enges, maar een enkele maal ook wel heel dicht bij de huizen. Op den duur schijnt men de regels, waarmede men eerst zo ingenomen was, toch weer veronachtzaamd te hebben. Zo worden er schansen genoemd, die bezet waren met wel 90 volken. Laren schijnt zeer ruime schansen te hebben bezeten, waar je met paard en wagen in

kon keren. Overigens wordt daar ook een schans vermeld, die plaats bood aan meer dan 300 volken. Dit lijkt mij wat overdreven, gezien de bezwaren die hiervoor reeds werden genoemd. Blaricum telde acht schansen. De plaatsen ervan zijn vrij goed bekend, maar er is totaal niets van terug te vinden. De meeste zijn in de bebouwing opgenomen of vergraven of weggeploegd.

Plattegrond van Blaricum met daarop aangegeven de situering van de acht schansen in ons dorp.

Op het bovenstaande kaartje is de ligging van de schansen in Blaricum weer-gegeven. Hierbij valt het op dat de onderlinge afstand van 375 meter goed is aangehouden. In de afgelopen winter heb ik, gebruikmakend van het zicht dat de bladerloze bomen mij boden, de aangegeven plaatsen eens nagelopen om te zien of er wellicht nog iets van een ophoging of bomenkrans aanwezig was, doch dit onderzoek leverde niets op.

Broodnijd

Om te zien hoe een schans er moet hebben bijgelegen, zult u naar de schans in het Hilversumse Corversbos moeten gaan, al dient wel te worden gezegd dat de opzet van genoemde schans veel te fraai en degelijk is om een juiste weergave

van de situatie van ruim een eeuw geleden te zijn. Zoals hiervoor reeds opgemerkt, leverde de verhuur van schansen aan de eigenaar ervan inkomsten op. Daarnaast is het stuiversgeld voor kerk en armen lange tijd in zwang gebleven. Beide betalingen gaven op den duur problemen. Om met het stuiversgeld te beginnen. Hiervan is bekend dat het te Soest op 10 april 1770 is afgeschaft. Als reden tot de afschaffing werd aangevoerd: 'dat veel kwaadaardige lieden zich niets aan de zaak gelegen laten liggen, de spot drijven, zowel met de gerechtsdienaren als met de kerkmeesters en volstrekt weigerden ook maar het minste te betalen'. Ons imkers kennende durf ik te veronderstellen dat het kerkmeesters in andere plaatsen ongeveer op dezelfde wijze is vergaan en dat het gebruik ook hier omstreeks het eind van de 18e eeuw is afgeschaft. De verhuur van schansen heeft plaats gehad zolang er schansen waren. De bezitters van de schans zorgden wel dat deze niet te versmaden inkomsten op tijd binnen kwamen. Dit veroorzaakte regelrechte broodnijd, want de verhuurders van een schans waren dikwijls slechts bezitter van een kleine strook grond tussen de akkers van anderen (zogenaamd smalland). Dit leidde tot de bepaling dat in dergelijke gevallen de eigenaars ter weerszijden 1/3 van de schanshuur van de smalland bezitter mochten opeisen.

Vervallen van geldende bepalingen

Vrijwel alle geschreven voorschriften en bepalingen betreffende het houden, plaatsen en vervoeren van bijen verdwenen tijdens de Franse overheersing door de invoering van de Code Rural (Landelijk recht). Deze code is tot 1886 in ons land van kracht geweest en bevatte enige bepalingen aangaande de bijenteelt. Bij de invoering van het Wetboek van Strafrecht kwamen alle eerder geldende bepalingen over de imkerij te vervallen.

Slechte tijden voor de imkers

Het imkersbedrijf beleefde haar donkerste tijden omstreeks het midden van de vorige eeuw. Naast de in het begin al genoemde invloeden van een gewijzigde landbouw en de gebruiksverandering van grote delen van de heiden en enges eisten nieuwe producten haar tol. De grootschalige productie van riet en later bietsuiker maakten de vroeger alleen al om haar zoetigheid felbegeerde honing minder interessant. Ook de bijenwas boette in aan belangrijkheid door de vinding van stearine, patentolie en lichtgas. De toch al niet altijd even lucratieve bijenteelt, er kwamen soms jaren voor dat er nauwelijks honing werd geoogst,

raakte hierdoor op de achtergrond. Degene die bijen bleef verzorgen, richtte zich meer op het voorzien van een behoefte in de directe omgeving dan op de handel in honing en was.

‘Reizende imker’

In het algemeen hadden de imkers weinig inzicht in het leven der bijen. Naast enorme ervaring in de behandeling, opgedaan in een eeuwenlange bedrijfsvoering van vader op zoon, heerste er toch veel onkunde, wanbegrip en bijgeloof. Het belezen of bezweren van bijenzwermen onder het uitspreken van vaak vreemde teksten, het lawaai maken met potdeksels of het omhoogwerpen van handenvol droog zand om een uitgevlogen zwerm tot zetten te dwingen, zijn nu nog bekende methodes bij vele imkers. Tot in de zestiger jaren heb ik deze gebruiken in ons dorp zien toepassen met volle overtuiging van het nut ervan. Sommige, toch heel fervente bijenliefhebbers in Blaricum wisten vijftig jaar geleden nog zo weinig van de behandeling van bijenvolken, dat zij daarvoor een speciale ‘imker’ uit het Utrechtse lieten overkomen om enkele malen tijdens het zomerseizoen bij hun volken orde op zaken te stellen. Deze reizende imker trok per fiets langs zijn klanten, sliep bij één in de hooiberg of op ‘t hilder, at mee daar waar hij toevallig zat en was een gewaardeerd en geacht man. Betrouwbaar en zonder veel praats. Het zijn dan ook niet in de eerste plaats de mensen uit de oude imkergeslachten geweest, die het bedrijf voor een algehele ondergang hebben behoeft. Wetenschapsmensen gingen zich met de zaken bemoeien, omdat inmiddels wel duidelijk was geworden dat de imker niet alleen van belang was voor de honing en wasproductie, maar dat het bestuivingswerk van de bijen een niet te onderschatten economische waarde vertegenwoordigde.

Bijenbond(en)

In 1897 wordt te Wageningen opgericht de ‘Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland’ (V.B.B.N.). Eén van de eerste maatregelen van deze vereniging was de aanstelling van een ‘wandelleraar’. Het woord is een verbastering van het Duitse ‘Wanderlehrer’. Een onderwijzer dus met grote kennis van de imkerij en de nieuwste ontwikkelingen op wetenschappelijk gebied, die jarenlang, dag in dag uit, van het ene rokerige cafélokaal naar het andere trok om belangstellenden in kennis te stellen van de moderne inzichten van de imkerij en ze lid te maken van de zogenaamde ‘bijenbond’. Toch duurde het nog tot 1926 voordat er een afdeling Laren-Blaricum van de V.B.B.N. werd opgericht.

Ten gevolge van een verschil in inzichten ten aanzien van het verenigingsbeleid van de V.B.B.N. vormde in de herfst van 1934 een groep imkers de 'Algemene Nederlandse Imkerbond' (A.N.I.). Deze vereniging telt tot dusver in ons dorp slechts enkele verspreide leden. Zoals zoveel verenigingswerk ontkwam ook de georganiseerde imkerij niet aan de zogeheten verzuiling. Hierdoor kwamen in 1947 de imkergilden van de L.B.T.B., de A.B.T.B. en de C.B.T.B. tot stand.

Reeds op 1 november 1948 werd er te Blaricum een gilde van de A.B.T.B. imkers opgericht. Zo zijn er momenteel te Blaricum drie imkerorganisaties vertegenwoordigd voor iets meer dan 20 imkers. Eind zestiger jaren zijn er pogingen ondernomen om landelijk tot samensmelting van alle organisaties te geraken. De verschillen in opvattingen en vooral ook de sterk uiteenlopende financiële vermogens van het oude 'Wageningen' tegen het kapitaalkrachtige, zakelijke 'Zuiden' maakten het samengaan, ondanks goede intenties van velen, onmogelijk. Pogingen van de clubs hier ter plaatse om samen te gaan, zijn evenmin succesvol geweest, hoewel er bij bepaalde gelegenheden als festiviteiten en propaganda beslist wel collegiaal wordt samengewerkt. Gesteld kan worden dat dankzij de imkersorganisaties ook in Blaricum het bijhouden nog steeds op ruime schaal wordt beoefend. Wel houden zich thans met dit werk mensen bezig, die zonder aanmoediging vanuit de verenigingen wellicht nooit tot de imkerij zouden zijn gekomen. Mensen van allerlei slag en beroepen, die meestal als hobby enkele volken verzorgen. Boeren evenwel, die eeuwenlang de ruggengraat van de imkerij vormden, zijn er nauwelijks meer onder hen te vinden.

S.G. Nieuwenhuizen

Blaricum, maart 1985

Verantwoording:

Om dit artikel niet te lang te maken, werd met opzet een interessant onderdeel van de imkerij, namelijk 'Het Recht van de Imkerij' achterwege gelaten. Voor uitvoeriger informatie betreffende de geschiedenis van de bijenteelt in het Gooi en omgeving zijn de volgende bronnen van betekenis:

- Geschiedenis van Gooiland door Dr. D.Th. Enklaar en Dr. A.C.J. de Vrankrijker.
- Volksverhalen uit Gooi en Eemland en van de westelijke Veluwe- uitgegeven door de Volkskundige Commissie van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen.
- Nardincklant, van Dr. A.C.J. de Vrankrijker.
- Soest bij kaarslicht en tuitlamp, van Engelbert en Heupers.
- De Tooi der Getijden, uitgegeven in 1928 door A.G. Schoonderbeek te Laren N.H.

De schrijver van dit artikel, Stefan Gerardus Nieuwenhuizen (Stef), werd geboren op 17 september 1924 in Losser en is op 18 november 2000 overleden in Blaricum.

De bronzen Erfgooiersboom

In het midden van ons dorp vlak voor de muziektent staat de Erfgooiersboom in brons. Van oorsprong was dit een houten exemplaar waarin door de kunstenaar Gradus Lanphen de geschiedenis van de Erfgooiers was gebeiteld. Lanphen heeft dit gedaan op verzoek van de tentoonstellingscommissie ‘1000 jaar Erfgooiers’.

De houten boom met een hoogte van 4,5 meter werd na voltooiing geplaatst langs de Torenlaan vlakbij de Hervormde kerk. Na enige jaren is de boom in het portaal van Hervormde kerk geplaatst vanwege de schadelijke weersinvloeden en vernieling. In 1982 had dhr. Hans Brölmann de eerste gesprekken met Gradus Lanphen om te komen tot een bronzen Erfgooiersboom. Het idee was om uit de opbrengst van kleine Erfgooiersboompjes een grote bronzen boom te financieren. Op 4 januari 1983 kon worden gestart met het vervaardigen en half maart was het eerste bronzen beeldje van 40 cm hoog gereed.

Dr. A.C.J. de Vrankrijker schreef er de hieronder geplaatste prachtige tekst bij.

Erfgooiersboom Blaricum

Wat zien we? Een door de Blaricummer beeldhouwer Gradus Lanphen uitgebuite eik, evenwel op kleiner schaal in levendig tintend brons gegoten. De gekozen boom werd in 1971 met de beitel bewerkt tot een kunststuk, een herinnering aan “het duizendjarig rijk” van de Erfgooiers, afstammelingen sedert eeuwen van de vroege bewoners van ons gewest, het Gooi. Ik zie, verkleind in brons, de eikenboom terug, met gebruik van de stam en een deel der takken. Het leven van mens en dier, het landschap tevens, werd uitgebeeld in de sobere trekken van het alouds overheersende agrarisch bestaan op akker, weide, heide, rond brink en kerk.

Omtrent vier en halve meter hoog was en is, na aftopping van het bovendeel, de eik die nu in Blaricum wordt “behouden”. Onder de kap van een met riet gedekte hooiberg werd de stam bewerkt. De grillige vorm bood gelegenheid iets uit het leven in de dorpen, de omgeving, het bestaan vast te leggen. Van onder tot boven spreken de figuren, niet uitbundig, wel in hun eenvoud. Zo was immers oudtijds het kenmerk van Gooi en Gooiers.

Bezie de uitbeeldingen. Elkeen kan er het zijne in vinden. Mij, als Goois his-

Beeldhouwer Gradus Lanphen aan het werk.

Detail bronzen Erfgooiersboom.

Onthulling bronzen Erfgooiersboom in 1985.

toricus, valt velerlei op. Ik zie onderaan de kerk, centrum bij geboorte, leven en dood, in vervlogen tijden meer dan nu; drie vrouwtjes die er zich devoot heen begeven. Aan de andere zijde een figuur te paard. Ook ter kerke gaand? Of op weg om – na gedane arbeid – het dier naar een kampje sappig-voedzaam grasland te voeren? De beeldhouwer biedt ruimte aan de fantasie van de beschouwer. Men mag in de drie vrouwtjes zelfs edelvrouwen zien, want in de jaren 968 tot 1280 waren abdisen van het adellijk vrouwenklooster op de Elterberg bij Emmerich de heerseressen over Gooiland, dat toen Nardingerland heette. Nadien heersten de graven van Holland. Er zijn ridders met lans aangeduid, en de figuur te paard is dan Floris V, de graaf die in 1280 de rechten van Elten in het Gooi kocht.

De Gooiers van de middeleeuwen en hun afstammelingen in mannelijke lijn – de Erfgooiers – bezaten gebruiksrecht op het merendeel van de grond, gemeenschappelijk, niet als persoon. In de 19e eeuw werd dat omgezet in eigendom van heiden en weiden. Hun rechten werden uiteindelijk, na veel getwist, geregeld in een speciaal voor hen ontworpen wet, de Erfgooierswet van 1912. Deze verouderde door de behoefte aan reservering voor recreatie en woningbouw. Vandaar de stichting van het Gooisch Natuurreservaat (met heiden en bos) en in recente tijd de bebouwing met woningen van een deel der graslanden (de meenten). Dit leidde tot liquidatie van het erfgooiersbestaan en tot houden van een grote erfgooierstentoonstelling in “Singer” te Laren in 1971, waar de boom van Lanphen een pronkstuk was.

Op en aan de stam zie ik allerhande herinneringen aan vroeger tijd. Boven de kerk staat een boer met koe en melkemmer. Naast hem een aanduiding van scheidingshekken, zoals die in het weideseizoen werden aangebracht; ze werden vredingen genoemd in de officiële stukken. Ik zie een schaap, herinnering aan de vroeger zo omvangrijke schapenhouderij op de heiden. Iets hoger een man met hooivork, zou ik zeggen, staande op een berg en bezig met spreiden. En ook een korhoen, een nu zeldzaam geworden heidevogel. Er steekt een plateautje uit, waarop twee vazen. Reukkannen noemt de beeldhouwer ze, wijzend op de veelsoortigheid van geuren die bossen, heiden, hooiland en korenvelden in de zomer uitwasemen. Geur is niet in beeld te vangen, wel alom in de natuur aanwezig, zoals er steeds iets van de kanen zichtbaar blijft, hoe men de boom ook wendt of keert.

Ik zie ook een haas, op de achterpoten zittend, luisterend, waakzaam. Voor het dier niet zichtbaar, achter een stam, een man. Hier denk ik aan het feit

dat Harmen Vos in 1899 een haas schoot, dit om te tonen dat hij als erfgooiër mede-eigenaar van de grond was en derhalve recht had om te jagen; zulks in tegenstelling tot de mening van het toenmalige bestuur dat de jacht aan “buitenluis” had verpacht. Dit ene feit is het begin geworden van een jarenlange hevige strijd over de rechten van de erfgooiërs, beslecht door het stellen van de al aangeduide wet van 1912.

Ik kijk naar de top en zie een man in gebukte houding. Hij spit, of rooit aard-appelen, of maait rogge met de zicht. Men hale er uit wat men wil. En dan is er boven hem het gespleten einde, de tweekoppige top. Wat betekent dat? De onzekerheid zegt de beeldhouwer. Hoe zal de toekomst zijn? Worden de meenten nog verder bebouwd? Wat blijft er over van heiden en weiden, eens zo bewust in stand gehouden wegens de belangen van de erfgooiërs? Blijven de geuren van de natuur zich spreiden, of vaagt de mens er het wezen uit weg?

Dr. A.C.J. de Vrankrijker

Door de geweldige verkoop van het beeldje, sponsoring door de RABO bank, gemeente Blaricum, Anjerfonds, Stad en Lande, Slokker Bouwmaatschappij en anderen werd op 18 mei 1985 de bronzen erfgooiërsboom onthuld op de Open Dag Blaricum door de commissaris van de koning drs. R.J de Wit. In menig Blaricumse huiskamer staat een bronzen erfgooiërsboompje.

Bronzen erfgooiërsboom(pje) weer te koop

Enige tijd geleden werden we benaderd door Hans Brölmann, auteur van het boek ‘*Van Hout naar Brons*’ - *Verslag over de Erfgooiërsboom*.

Hij verkeerde evenals de Historische Kring Blaricum in de veronderstelling dat er misschien nog wel mensen zijn die nog zo’n beeldje zouden willen aanschaffen. Hij heeft daartoe een nieuw exemplaar laten vervaardigen. Het is een gepatineerd bronzen erfgooiërsboompje dat 30 cm hoog is en staat op een marmeren sokkel.

De prijs bedraagt € 375 en is te bestellen bij de Historische Kring Blaricum.

Blaricumse vlag te koop bij de HKB

Van een bevriende relatie heeft de Historische Kring Blaricum een 20-tal Blaricumse vlaggen (formaat 100x150 cm) gekregen.

De vlag is te koop voor **€18,50 per stuk**. Reserveren via info@hkblaricum.nl en daarna op afspraak af te halen bij de HKB. Laten we met zijn allen de vlag met de mooie korenbloem laten wapperen in Blaricum.

OP=OP dus wacht niet te lang

BeeldBankBlaricum.nl

Het digitale fotoarchief van de Historische Kring Blaricum

Op www.beeldbankblaricum.nl kan iedereen kennis maken met historische afbeeldingen van Blaricumse dorpsgezichten, portretten en groepsfoto's, boerderijen, markante huizen, straatjes, oude ansichten, schoolfoto's, enz.

Eenvoudig zoeken op pc, tablet of mobiel

Met behulp van de zoekbalk kunt u gericht zoeken. Of klik op één van de fotopanelen waardoor u meteen in de desbetreffende categorie komt. Bij de geselecteerde foto wordt, behalve informatie, ook een plattegrond afgebeeld. Waar mogelijk kunt u door middel van een klik in het kaartje de huidige situatie in Street View bekijken.

Uw foto's zijn welkom!

Vanzelfsprekend zijn wij ook zeer geïnteresseerd in foto's en afbeeldingen die u in uw bezit heeft en waarvan u vindt dat deze een historische waarde hebben voor Blaricum. Gescande foto's/afbeeldingen kunt u, vergezeld van alle relevante informatie, opsturen via e-mail info@beeldbankblaricum.nl. U mag natuurlijk ook, op afspraak, langskomen op de Brinklaan 4A met originele afbeeldingen die wij voor u kunnen inscannen. Voordat tot plaatsing op BeeldBankBlaricum.nl wordt overgegaan, worden aangeleverde foto's beoordeeld op relevantie en kwaliteit.

HERMAN VAN DER HEIDEN Puinrecycling BV

HANDEL IN MENGGRANULATEN, GRIND, GROND EN ZAND.
RECYCLING VAN BEDRIJFSAFVAL, BOUW-EN SLOOPAFVAL,
GROENAFVAL EN A/B/C HOUT.

LOCATIE Randweg 4, 1272LZ Huizen
035 - 525 74 53 / 538 36 20

info@puinrecyclinghuizen.nl

WWW.PUINRECYCLINGHUIZEN.NL

Café d'Ouwe Tak

Het café is de hele week geopend en er wordt
DAGELIJKS voor u gekookt van 17.00 tot 21.30 uur.

Café d'Ouwe Tak:
Het café waar je óók kunt eten!

Eemnesserweg B13, 1261 HD Blaricum, tel. 035-5314300, www.ouwetak.com

*‘Uw kruidenier
om de hoek’*

*Elke dag van de
week open:
maandag t/m
zaterdag van
07.00 - 21.00 uur,
iedere zondag van
10.00 - 18.00 uur*

Familie Ton • Huizerweg 8, 1261 AW Blaricum • Tel: 035-5386006

**40 JAAR
HISTORISCHE KRING
BLARICUM**

1982 - 2022